

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Javaslat a

"Sárga erdei tulipán"

[települési/tájegységi/megyei/külhoni magyarság] értéktárba történő felvételéhez

Készítette:

Csete Gyula
Csete Gyula

Mezőberény, 2013. december 17.

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: **Csete Gyula**
Levelezési cím: **5650 Mezőberény Kereszt utca 1.**
Telefonszám: **20/264-3556**
E-mail cím: **csetegyula@gmail.com**

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése

Sárga erdei tulipán

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☐ kulturális örökség	☐ sport
☒ <i>természeti környezet</i>	☐ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye

Mezőberény, a helyi köztemető melletti terület és a szlovák temető egyes részei.

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

☒ ***települési*** ☐ tájegységi ☐ megyei ☐ külhoni magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

A tulipán (Tulipa) a Zárwatermők törzsébe, az Egyszikűek osztályába és a Liliomfélék családjába tartozó növény. A nemzetségbe több mint 100 botanikai faj és kb. 5600 nemesített fajta tartozik. A vadon élő tulipán fajok nagy része Közép-Ázsiában őshonos, de megtalálhatóak még Észak-Afrikában, Közel-Keleten, Távol-Keleten és Európában is.

A Tulipa sylvestris, azaz a Sárga erdei tulipán élőhelyét a helyi köztemető mellett Mezőberényben fedeztem fel 2010. áprilisában, a tulipán virágzási időszakában. A növény meghatározása a Körös-Maros Nemzeti Park munkatársainak segítségével valósult meg, melynek során kiderült, hogy egy Magyarországon ritkán előforduló tulipánfajtáról van szó.

Erről az eseményről a Békés Megyei Hírlap is tudósított, a megjelent cikk segítette a köztudatba való bekerülést.

„Ez a mediterrán régióban őshonos, kifejezetten kecses megjelenésű hagymás évelő, keskeny formájú virágokat hoz, melynek tojásdad, hegyes végű lepellegelei nemegyszer halványzöld csíkkal árnyaltak. A sárga virágok rendszerint egyesével, legfeljebb kettesével nyílnak a 25-40 cm magas szárazon. Mint általában a hagymások, az erdei tulipán is kedveli a termékeny, jó vízelvezetésű, meszes talajt, s a napos, félárnyékos fekvést.”

Forrás:

<http://www.edenkert.hu/vilagos-zold/zold-biznisz/tulipan-tulipa-sylvestris-kertesz/3020/>

A köztemető melletti gyep -korábban a felekezeten kívüliek temetője, a tulipán első felfedezett élőhelye. Ezt a területet Mezőberény Város Képviselő-testülete 2012-ben helyi védetség alá helyezte. Azóta már megtalálták a növényt a helyi tót temető melletti részeken is.

Valószínűleg hozzátartozók ültethették el valamelyik síron a különleges virágokat.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

A Sárga erdei tulipán Magyarországon szinte egyáltalán nem található meg, Dél-Európában és Nyugat-Európa egyes országaiban őshonos, vadon élő növény. A tulipán alakja ősi magyar népművészeti jelkép, motívuma a magyar hagyományban több helyen is megjelenik: falfaragásokon, kapufélfákon, fejfákon, kályhacsempéken, cserépedényeken, hímzéseken..

A növény egyik élőhelye Mezőberényben helyi védetség alatt áll, ritkaságával odafigyelést érdemel, a város és a térség természetes környezetének megőrzendő értéke.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Tulip%C3%A1n>

http://mno.hu/migr/roppant_kulonleges_tulipan_mezoberenyben-232441

<http://www.tulipanvilag.hu/?lap=2#tulipan>

<http://www.botanikaland.hu/tulipa-sylvestris/erdei-tulipan/>

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja

Foto: Csete Gyula

Mezőberény Város Önkormányzati Képviselő-testület

a helyi jelentőségű védett természeti területekről és természeti értékekről szóló

14/2012.(III.27.) önkormányzati rendelete

Mezőberény Város Képviselő-testülete az Alaptörvény 32.cikk (2) bekezdése, valamint a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. tv. (a továbbiakban: Ötv.) 16.§ (1) bekezdésében, továbbá a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Tvt.) 24.§ (1) bekezdése b) pontjában foglalt felhatalmazás alapján, az Alaptörvény 32. cikk (1) bekezdés a) pontjában, valamint az Ötv. 8.§ (1) bekezdésben meghatározott feladatkörében eljárva a következő rendeletet alkotja:

Általános rendelkezések

1.§

Mezőberény Város Képviselő-testülete védetté nyilvánítja az 1.számú mellékletben felsorolt – három darab kocsányos tölgy, Liget, Nyúlánk sárma élőhelye, Erdei tulipán élőhelye – természeti értékeket és természeti területeket.

2.§

A Tvt-vel összhangban a védelembe vétel célja:

- a) a helyi közérdekű szempontok szerint védelemre érdemes természetvédelmi területek és természeti emlékek különleges oltalmának meghatározása
- b) rendelkezés a védett természeti terület megőrzéséről, fenntartásáról, károsodásuk elhárításáról
- c) a védett természeti területek megismertetése az oktatási, ismeretterjesztési célú tevékenységek és az azokat megismerni szándékozó emberek számára.

3.§

Jelen rendelet hatálya kiterjed a rendeletben megjelölt helyi természeti értékekre, valamint ezek tulajdonosaira, kezelőire, használóira.

4.§

A természeti értékek és területek kiemelt oltalma a védetté nyilvánítással jön létre.

5.§

- (1) Védetté nyilvánításra bárki javaslatot tehet.
- (2) A védetté nyilvánításhoz szükséges előkészítő eljárást a jegyző folytatja le.

6.§

- (1) Ha valamely védelemre tervezett terület jelentős károsodásának veszélye áll fenn, a jegyző - az érdekelt hatóságok véleményének kikérése mellett - a területet azonnal végrehajtható határozattal, egy alkalommal ideiglenesen védetté nyilváníthatja.
- (2) A határozatban előírhatja a terület kezelésével, a természeti értékek megóvásával kapcsolatos kötelezettségeket, továbbá a veszélyeztető tevékenység folytatását korlátozhatja, felfüggesztheti, illetve megtilthatja.
- (3) Az ideiglenes védettség a végleges védettséget kimondó jogszabály hatálybalépéséig, de legfeljebb 3 hónapig tartható fenn.

7.§

- (1) A helyi természetvédelmi területek védettségét az ingatlan-nyilvántartásba be kell jegyezni, és erről az ingatlantulajdonosokat értesíteni kell.
- (2) A helyi jelentőségű védett természeti területen a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóságát követően Mezőberény Város Önkormányzatát elővásárlási jog illeti meg.

8.§

- (1) A helyileg védett természeti területen a jogszabályokban meghatározott előírások teljesítése érdekében a jegyző az érintetteket kötelezheti az eredeti állapot helyreállítására, különösen a károsodott természeti érték és terület, továbbá a védett természeti érték és terület helyreállítására.
- (2) A helyi védettségű természeti területen a jegyző korlátozhatja, felfüggesztheti vagy megtilthatja a védett természeti értéket és területet károsító vagy súlyosan veszélyeztető tevékenységet.

9.§

Mezőberény Város Önkormányzata valamennyi helyi jelentőségű természeti területre – az ott tevékenységet folytatókra kötelező erejű – kezelési tervet készít.(2-5.számú mellékletek) A kezelési tervet 10 évenként felül kell vizsgálni.

Záró rendelkezések

10.§

- (1) Ez a rendelet 2012. április 1-jén lép hatályba.
- (2) Jelen rendelet hatályba lépésével egyidejűleg hatályát veszti a Liget helyi természetvédelmi területté nyilvánításáról szóló 7/1994.(II.28.) MÖK számú rendelet, valamint a helyi jelentőségű védett természeti területek és értékek védettségének fenntartásáról szóló 22/2008.(VIII.26.) MÖK számú rendelet.

Mezőberény, 2012. március 26.

Siklósi István sk.
polgármester

Dr. Baji Mihály sk.
jegyző

Jelen rendeletet a mai napon kihirdettem:

Mezőberény, 2012. március 27.

Dr. Baji Mihály
jegyző

A másolat a bemutatott eredeti okirattal
megsúlyozik.

Mezőberény,év hó nap
2013 NOV 20
.....
aláírás

Mezőberény Védett természeti területeinek és természeti emlékeinek jegyzéke

Sorszám	Megnevezés	Hrsz.	Védendő terület	Művelési ág	Tulajdonos	Kezelő	Védelem indokoltsága
1.	Három darab kocsányos tölgy (<i>Quercus robur</i>)	684/1.	egyedileg védett természeti emlékek	-	MAV Zrt.	MAV Zrt.	A védettség indoka és célja, hogy őrizze és védje Mezőberény dendrológiai és esztétikai értékeit, sokszínűségét, értékes növényvilágát.
2.	Liget	3712.	51.664 m ²	közpark	Mezőberény Város Önkormányzata	Városi Köszolgáltatón Intézmény	A Ligetben található védett növény és állatvilág megőrzésének elősegítése, természetes körülmények közötti zavartalan feltételek biztosításával.
3.	Nyúlánk sárma (<i>Ornithogalum brevistylum</i>) élőhelye	0285/3.	9800 m ² A terület északi része. A terület déli határvonala a Laposi kert 1-es kaputól délre 50 méterre található.	legező	magánszemélyek tulajdonában áll	tulajdonosok	A védett nyúlánk sárma (<i>Ornithogalum brevistylum</i>) a gyepekben több ezres tőszámban fordul elő. A nyúlánk sárma tövenkénti természetvédelmi értéke 2000.- Ft. A növény és a lőszgyep, mely élőhelyétől szolgát természetvédelmi szempontból kiemelt jelentőségű, a térségben kevés hasonló élőhely maradt meg. Megőrzése a térségben kiemelkedő jelentőségű. Az érintett terület Békés Megye Területrendezési Tervében Ökológiai folyosó területen található.
4.	Erdei tulipán	0363/4.	a terület	temető	Magyar Állam	Magyar	Az erdei tulipán (<i>Tulipa sylvestris</i>)

	(<i>Tulipa sylvestris</i>) élőhelye		teljes terjedelmé- ben			Nemzeti Vagyonkezelő Zrt.	hazánktól délre őshonos faj. Egyes források szerint kb. 300 éve főúri kertekbe, temetőkbe telepítették szépsége miatt, mások szerint a törökök közvetítésével jutott el hazánkba. Április-május folyamán virágzik. Magyarországon csak kevés helyről jelzik előfordulását, Békés megyében két másik állománya ismert jelenleg, ritkasága miatt védettsége indokolt a Mezőberényi felekezet nélküli temetőben.
--	--	--	------------------------------	--	--	---------------------------------	--

**Mezőberény Város Önkormányzatának a helyi védelem alá vont három darab
kocsányos tölgy (*Quercus robur*) természetvédelmi kezelési terve**

1. Természetvédelmi célkitűzések

- A három kocsányos tölgy (*Quercus robur*) idős egyedének hosszú távú megőrzése.
- Mezőberény dendrológiai és esztétikai értékeinek, sokszínűségének, értékes növényvilágának védelme.
- Szolgálja a természet iránt érdeklődők ismeretszerzését, mutassa be a térség természeti értékeit.

2. Természetvédelmi stratégiák

- A fafajok fennmaradásának biztosítása.

3. Természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

- A fák pusztulása esetén ugyanolyan fafajú fával történő pótlást kell végezni.
- A területeken élő fák nem igényelnek aktív kezelést, koronaalakítást, a száradó ágak gallyazása a balesetveszély elhárítása miatt alkalmanként szükséges. A levágott, letört ágak ághelyeit védőkezelni kell.
- A kocsányos tölgyeket, mint helyi védelem alá vett természeti emléket táblával kell megjelölni.

Mezőberény Város Önkormányzatának a helyi védelem alá vont Liget természetvédelmi kezelési terve

1. Természetvédelmi célkitűzések

- Őrizze meg a Liget természeti valamint kert és kultúrtörténeti értékeit.
- Őrizze meg park jellegét, térszerkezetét, növényanyagát, biológiai sokféleségét.
- Segítse elő az ismeretterjesztést és szemléletformálást, a környezettudatos magatartás- és cselekvésformák kialakítását, különös tekintettel a természetvédelemre.
- A természetközeli és park jellegű környezet megőrzésével biztosítsa a szabadban történő felüdülést, ismeret és élményszerzést, pihenést, játszást.

2. Természetvédelmi stratégiák

- A park jellegének, térszerkezetének és fajösszetételének megőrzése, fejlesztése.
- A Ligetben található – a világháborús hősök emlékére ültetett, eredetileg 300 db – fa, egészségének ápolása, a faállomány pótlása.
- A Liget esztétikumának növelését eredményező fajok alkalmazása.
- A pihenési és játszási lehetőség biztosítása.
- A természet használatát és ismeretét célzó oktatás-nevelés segítése.

3. Természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

- A Liget természetvédelmi területté történő nyilvánításáról a lakosságot "TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLET" tábla kihelyezésével kell értesíteni. A tábla kihelyezése és pótlása a természetvédelmi területet kezelő önkormányzati intézmény feladata.
- Tilos a Ligetben a természetvédelmi érték jellegének, környezetének természetes állapotának megváltoztatása, a Liget művelési ágának, terjedelmének megváltoztatása, csak az erre vonatkozó jogszabályok alapján történhet.
- A Ligetben minden terület-felhasználáshoz telek alakításhoz, létesítmény elhelyezéséhez, és üzemeltetéséhez a természetvédelmi hatóság engedélye szükséges.
- A Ligetben fát kivágni, vagy megcsonkítani vagy bármely növényt, állatot rongálni tilos. Szükség esetén a fa kivágásához légi vagy földalatti vezetékek elhelyezéséhez a természetvédelmi hatóság engedélye alapján járulhat hozzá a tulajdonos önkormányzat.
- A Liget közvetlen közelében és a Ligetben növényvédelmi munka csak a természetvédelmi hatóság engedélyével végezhető. A Liget területén csak a meglévő utakon és a már meglévő nyomvonalakon lehet gépjárművel közlekedni, a Liget rendeltetéséhez szükséges esetekben az ott munkát végző járműveket a terület kezelője állandó vagy alkalmi engedéllyel köteles ellátni. A Ligetet rendszeres közlekedésre igénybe venni nem lehet.
- A Liget területén – a kijelölt tűzrakóhely kivételével – tüzet rakni tilos, még a kezelő hozzájárulásával sem történhet avarégetés, vagy más elszáradt növényi anyagok égetése.
- A Liget területén állatlegeltetés, állatok felügyelet nélkül hagyása tilos. Az állatok által okozott kárt az állattartó a szabálysértési bírság mellett köteles megtéríteni.
- A Liget területén kaszálást, szénagyűjtést csak a kezelő végezhet.
- A Liget területén élő állatvilág minden tagja védett, a területen a rovarvilág gyűjtése és irtása tilos.

**Mezőberény Város Önkormányzatának a helyi védelem alá vont Nyúlánk sárma
élőhelyére vonatkozó természetvédelmi kezelési terve**

1. Természetvédelmi célkitűzések

- Őrizze meg a területen található nyúlánk sárma (*Ornithogalum brevistylum*) állományát.
- Mezőberény természeti és esztétikai értékeinek, sokszínűségének, értékes növényvilágának védelme.
- Szolgálja a természet iránt érdeklődők ismeretszerzését, mutassa be a térség természeti értékeit.
- Segítse a terület természettudományos kutatását, a növényvilág változásainak nyomon követését, a természetvédelmi kezelés megfelelő módszereinek kialakítását.

2. Természetvédelmi stratégiák

- A természetes és természetközeli gyepek fenntartása legeltetéssel, kaszálással.

3. Természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

- Meg kell óvni a területeken található őshonos növényállományt és védett növényeket, fennmaradásukat biztosítani kell.
- A védett területek gyepvel borított részeit rendszeresen gondozni (kaszálni vagy legeltetni) kell.
- A nyúlánk sárma élőhelyét, mint helyi védelem alá vett természeti területet táblával kell megjelölni.

Mezőberény Város Önkormányzatának a helyi védelem alá vont Erdei tulipán (*Tulipa sylvestris*) élőhelyére vonatkozó természetvédelmi kezelési terve

1. Természetvédelmi célkitűzések

- Őrizze meg a területen található erdei tulipán (*Tulipa sylvestris*) állományát.
- Mezőberény természeti és esztétikai értékeinek, sokszínűségének, értékes növényvilágának védelme.
- Szolgálja a természet iránt érdeklődők ismeretszerzését, mutassa be a térség természeti értékeit.
- Segítse a terület természettudományos kutatását, a növényvilág változásainak nyomon követését, a természetvédelmi kezelés megfelelő módszereinek kialakítását.

2. Természetvédelmi stratégiák

- Az erdei tulipán állomány megőrzése, fennmaradásának biztosítása.

3. Természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

- Meg kell óvni a területeken található őshonos növényállományt, valamint az erdei tulipán állományait, fennmaradásukat biztosítani kell.
- Az erdei tulipán élőhelyét, mint helyi védelem alá vett természeti területet táblával kell megjelölni.
- Az erdei tulipán termőhelyén meg kell akadályozni a terület becserjésedését szükség szerint cserjeirtással, valamint a tulipán levelének elszáradása után kaszálással kell kezelni a területet.

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek

Ajánlás

Sárga erdei tulipán

Alulírott Hanó Pálné, (Mezőberény, Puskin utca 37/a) nyugdíjas biológia-technika szakos pedagógus, városvédő, természetbarát, támogatom Smiriné Kokauszki Erika javaslatát a Sárga erdei tulipán helyi értéktárba történő felvételéhez.

Évekkel ezelőtt biológia szakkörös tanítványaimmal, egy gyalogtúra alkalmával a „tót” temető növényvilágát vizsgáltuk. A bejáratnál, a gyomnövényekkel benőtt területen, apró tulipánokra lettünk figyelmesek. Megcsodáltuk élénksárga virágát, majd elhatároztuk, hogy a következő években is felkeressük ezt a helyet. Örömmel tapasztaltuk, hogy a mostoha körülmények ellenére, a tulipán egyedszáma évről évre egyre gyarapszik. Akkor még nem is gondoltuk, hogy a növényt Magyarországon ritkaságként tartják számon.

Nagy érdeklődéssel olvastam 2010-ben Csete Gyula muzeológus cikkét: „Ritka tulipánfajt találtak Mezőberényben..”

Felismertem a növényt, mi is ezt a fajt látogattuk minden áprilisban a másik temetőnél.

A vadon élő tulipán őshazája a mediterrán területeken van. Ez a faj, az erdei tulipán /TULIPA SYLVESTRIS/, természetes előfordulását Magyarországon, a vas megyei pónici erdő patakja mellett fedezte fel 1926-ban Csaba József polihisztor. A virágoskertek változatos tulipánjaitól abban tér el, hogy virága azokénál kisebb, citromsárga szirmai keskenyebbek, hegyesebbek, csúcsuk felé zöldes színűek.

Közös feladatunk megóvni a Mezőberényben talált élőhelyeiket, lehetőséget adni a következő nemzedéknek, hogy természetes környezetükben gyönyörködhessenek a virágokban. Életterük helyi védettséget élvez, a védelmüket jelző táblák segíthetnek abban, hogy a virágokat senki ne akarja leszakítani, hagymáját hazavinni.

„Azzal, hogy letéped a virág szirmait, nem tudod begyűjteni a szépségét.”

-Rabindranath Tagore-

Sokkal többet tehetünk azzal, ha biztosítjuk életterét, hiszen nagy öröm, hogy városunkban is él ez a növény!

A sárga erdei tulipán különös figyelmet, védelmet érdemel, indokoltnak tartom a Mezőberény Települési Értéktárba történő felvételét.

Mezőberény, 2013. december 16.

Hanó Pálné

3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

Hozzájárulási nyilatkozat

Alulírott Csete Gyula (Mezőberény, Kereszt utca 1.) hozzájárulok, hogy az adatokat, fényképeket, melyeket a

JAVASLAT A „SÁRGA ERDEI TULIPÁN” TELEPÜLÉSI ÉRTÉKTÁRBA TÖRTÉNŐ FELVÉTELÉHEZ

1. sz. melléklete tartalmaz-, a Mezőberény Települési Értéktár Bizottság, az ide vonatkozó jogszabályok figyelembe vétele mellett szabadon felhasználhatja.

Hozzájárulok továbbá, hogy az érték Települési Értéktárba történő felvétele esetén, az értékek számára készített internetes oldalon és a TV-csatornák által felvett, vágott anyagokban, valamint az értékeket bemutató reklámokban megjelenjen.

Mezőberény, 2013. december 17.

Csete Gyula

Mezőberény Városi Önkormányzat
5650 Mezőberény, Kossuth tér 1.
Siklósi István
Polgármester Úr

tárgy: települési értéktár

Tisztelt Siklósi István Polgármester Úr!

Levelemhez mellékelem a SÁRGA ERDEI TULIPÁN Mezőberény Települési Értéktárba történő felvételéhez elkészített dokumentumokat.

Kérem, szíveskedjen segíteni a növény Települési Értéktárba történő felvételét!

Mezőberény, 2013. december 17.

Köszönettel:

Cséte Gyula

Ajánlás a sárga erdei tulipán települési értéktárba történő felvételéhez

A sárga erdei tulipán fedezése a Csete házaspár nevéhez fűződik. 2010-ben fedezték fel a mezőberényi köztemető mellett. Meghatározását közreműködésemmel a Körös Maros Nemzeti Park munkatársa pontosította. Felfedezéséről a Megyei Hírlap is tudósított. Élőhelyének érdekessége, hogy a köztemető melletti rész a felekezet nélküliek nyughelye. Azóta már a tót temetőben is felfedezték, ami arra enged következtetni, hogy a megemlékezők ültették egyik helyről a másikra.

A vasút és az új felüljáró közelében levő élőhelyek védettsége nagyon fontos, hiszen komoly veszélyeztetettségnek vannak kitéve. Védettsége különlegessége miatt indokolt.

Javaslom az országosan is egyedülálló Sárga erdei tulipán élőhelyének megőrzését.

Békéscsaba, 2014. február 10.

Szelekovszky László